

КОМПЛАЄНС-ПОЛІТИКА КОМПАНІЇ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Момот Т. В., д-р екон. наук, професор, Савенко К. С., здобувач, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, Богдан Н. І., учитель математики, Крюкова Л. М., учитель історії та економіки, Харківська спеціалізована школи з поглибленим вивченням окремих предметів №133

Останнім часом на консалтинговому ринку з'явився новий тренд - впровадження системи комплаєнсу в діяльність компаній.

Комплаєнс (англ. compliance - згода, відповідність; походить від дієслова to comply - виконувати) - буквально означає (за оксфордським словником англійської мови) дію відповідно до вимог або вказівок; покору. Комплаєнс буквально означає «відповідність».

Історично комплаєнс почав своє становлення у США у 60-70 роки ХХ століття, що пов'язано з викриттям численних випадків корупції, зокрема Вотергейтський скандал, які стосувалися також приватних компаній. З метою протидії корупції було прийнято Закон США «Про корупцію за кордоном» (Foreign Corrupt Practices Act/FCPA), яким були встановлені жорсткі правила контролю, вимоги до бухгалтерської та фінансової документації, а також правила взаємовідносин з державними службовцями. На початку 90-х у США були прийняті роз'яснення щодо порядку застосування кримінального покарання для організацій (Federal Sentencing Guidelines), що містять чіткі інструкції для створення ефективної програми в галузі комплаєнс, включаючи правила етичної поведінки. У 2004 р. ці роз'яснення були доповнені положеннями, які вказували на необхідність обізнаності менеджменту з основними умовами комплаєнс-програм.

У Сполученому Королівстві лише у 2010 р. після тривалих обговорень було прийнято Закон «Про боротьбу з хабарництвом» (UK Bribery Act). Відповідно до цього закону на компанії, що підпадають під його юрисдикцію, покладається обов'язок зі створення комплаєнс-служб.

В Україні у 2011 р. було прийнято Закон «Про засади запобігання і протидії корупції». У 2015 р. на його змінено Законом України «Про протидію корупції». Однак ухвалення зазначених законів не призвело до обов'язкового створення комплаєнс-системи.

Традиційний юридичний комплаєнс здійснюється за такими напрямками:

- Протидія легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом;
- Протидія корупції, шахрайству та фінансуванню тероризму;
- Розробка документів і процедур, що забезпечують відповідність діяльності компанії чинному законодавству;
- Усунення конфлікту інтересів;
- Захист даних;
- Антимонопольний комплаєнс.

Проте з розвитком інформаційних технологій та їх впливом на наше життя з'являються нові зони, що потребують уваги (GDPR, кібербезпека та ін.).

- Anti-Bribery та антикорупційний комплаєнс
- Санкційний комплаєнс
- Комплаєнс в банківській сфері
- Антимонопольний комплаєнс
- HR-комплаєнс
- Транснаціональний податковий комплаєнс

У грудні 2014 року опубліковано стандарт ISO 19600: 2014 року - Compliance management systems.

Отже, комплаєнс-функція полягає в наступному:

- проведення консультацій про прийняті закони, правила і стандарти, а також інформування про останні зміни в цій сфері;
- виявлення, оцінка та аналіз комплаєнс-ризиків;
- контроль, перевірка, звітність;
- комплаєнс-програма.

Основним документом комплаєнс-програми, як правило, є Кодекс корпоративної поведінки (Code of conduct). Саме в цьому документі регламентовані норми поведінки співробітників організації при взаємодії з клієнтами, іншими співробітниками, контрагентами, постачальниками, наглядовими органами та іншими третіми особами, з якими має справу той чи інший співробітник у процесі виконання своїх професійних обов'язків. Окрім Code of conduct, в компанії можуть бути розроблені такі документи як Кодекс корпоративної етики (Code of Ethics), Політика прийняття і дарування подарунків (Gift policy) та ін.

Як свідчить практика, замовлення на розробку ефективних комплаєнс-систем надходять від тих компаній, які активно розвиваються та потребують іноземних інвестицій, бажають вести бізнес з міжнародними компаніями та розуміють, що для цього необхідно відповідати високим стандартам комплаєнсу, які існують у провідних країнах світу.

Таким чином, комплаєнс політика компанії має забезпечити мінімізацію правових та репутаційних ризиків компанії, що можуть виникнути внаслідок порушення її працівниками, незалежно від займаної посади, професійних та етичних норм, у тому числі принципів та норм, спрямованих на недопущення, попередження, виявлення, оцінку та моніторинг корупційних ризиків прямо передбачених законодавством та/або встановленими організаційно-розпорядчими та виробничими документами компанії.